

PREZENȚE ROMÂNEȘTI

Pentru a treia oară, în decurs de cinci ani, compozitorul Octavian Nemescu a fost laureatul *Concursului de muzică electronică de la Bourges* — Franța. Din cele 256 de lucrări din 36 de țări, juriul a selecționat numai șase, printre care și cea aparținând compozitorului român, intitulată *Natural — Cultural*. Ea a obținut Premiul Confederației Internaționale a Muzicii Electronice (C.I.M.E.).

★

Compozitorul Adrian Pop, participant printre cei 150 de candidați din diferite țări la *Concursul de armonizare a unui cântec popular trentinez* organizat de Federația corală de la Trento — Italia, a obținut mențiune pentru piesa *Io sono stanco*.

★

Postul de radio *France-Musique* a consacrat — în luna februarie a acestui an — două emisiuni ample creației contemporane românești, aparținând anilor 1960—1970. Comentatorul Jacques Di Vanni a prezentat lucrări de Ștefan Niculescu (*Triplum II*), Liana Alexandra (*Incantații II*), Cornel Țăranu (*Rime di Michelangelo*), Liviu Dandara (*Trei stări ale liniștii*), Mihai Moldovan (*Cîntece străbune*), Myriam Marbe (*Ritual pentru seica pământului*), Șerban Nichifor (*Cvartetul „Anamorfoze”*); și-au dat concursul Corul „Madrigal”, dirijat de Marin Constantin, formațiile „Ars Nova”, (dirijor Cornel Țăranu) „Musica Nova” și Cvartetul „Gaudeamus”. Soliști — basul Ionel Pantea, violonistul I. Georgescu, mezzosoprana Edith Simon și pianistul Adrian Tomescu.

★

În ziua de 17 mai a.c., naistul Cătălin Tîrcolca a fost solistul Orchestrei simfonice din Houston. În programul său au figurat, alături de lucrări de Mozart, Bach, Rameau, Enescu, Dinicu-Vladigherov, melodii de jazz de John Lennon și Duke Ellington și populare (*Sîrba în căruță*, *Suita ardelenească*) în aranjamentul compozitorilor Liana Alexandra și Șerban Nichifor.

Michaela ROȘU

Legendarul „Sound Eugène Ormandy”

Prin Ormandy apune unul dintre marii șefi de orchestră ai secolului, unul dintre cei mai fermecători muzicieni care și-au fixat drept țel în epoca noastră să aducă uriașe mase de auditori spre disc și sala de concert.

Ormandy a declarat cîndva unui gazetar american că este un *selfmademan*, un om care s-a ridicat cu propriile-i mijloace. El a trăit de mic în muzică și suprema sa bucurie au fost partiturile. S-a născut la 18 noiembrie 1899 în casa unui dentist din Budapesta, un dentist atât de sărac încît băiatul avea cu greu banii necesari de a călători din Buda în Pesta.

Eugène Ormandy a fost unul dintre copiii minune ai secolului. David Ewen amintește în cartea sa despre dirijori, că la un an și jumătate, Ormandy putea identifica, ascultînd doar două, trei măsuri, oricare piesă dintr-un catalog de 50—60 de lucrări. La patru ani, participînd la un concert, a strigat în mijlocul interpretării unui solist „Ați cîntat fa diez în loc de fa natural”. La patru ani începe studiul viorii și se atachează de instrument, cum scria un cronicar: „parcă s-ar fi născut cu vioara în mină”. La cinci ani este cel mai tînăr elev al Academiei de Muzică din Budapesta și primește îndrumări de la Jenő Ifubay. Cînd a absolvit Academia cu titlul de maestru, Ormandy avea cu 6 ani mai puțin decît cel mai tînăr beneficiar al acestui titlu. La 7 ani, debutează în public cu un enorm succes. Continuă lecțiile de muzică cu Leo Weiner, Zoltan Kodaly, studiază filozofia la Universitatea budapestană.

În acele timpuri un tînăr violonist nu putea „visa” decît un turneu în America. Ormandy se dă pe mîna unui impresar care se dovedește un excroc. Sîntem în 1921. Turneul se desfășoară sub cele mai proaste auspicii. Impresarul dispăre. Tînărul se trezește în New York fără nici un fel de ajutor. Se înfînește din intimplare cu Erno Rapel care-l sfătuiește să renunțe la visurile de a deveni un virtuoz. Începe să cînte la cinematograful Capitol... Urmează „episodul” pe care-l știm din viața atîtor și atîtor mari șefi de orchestră. Dirijorul se îmbolnăvește. Ormandy trece la pupitru și dirijează din memorie o mișcare din Simfonia a IV-a de Ceaikovski. Șapte ani continuă să dirijeze la „Capitol”... David Ewen scrie undeva că „dacă ai talent real, nu este necesar să pornești la cucerirea lumii, căci lumea te va scoate la iveală, ori unde te vei ascunde”... Curînd, Ormandy părăsește orchestra cinematografului. Henderson, cronicarul de la „Sun” îi dedică o cronică și a doua zi Arthur Judssohn îi oferă un contract. Mengelberg, Furtwaengler, Toscanini sînt marii idoli ai New-York-ului muzical. În toamna anului 1931, Toscanini se îmbolnăvește și anulează, în ultimul moment două concerte la Philadelphia. Orchestra caută cu disperare un înlocuitor. Ormandy este singurul care are curajul să apară în locul lui Toscanini. Muzicalitatea, puterea de seducție ale lui Ormandy sînt copleșitoare. Ormandy învinge toate reticențele. După acest succes, un contract la Minneapolis, îi dă posibilitatea însușirii unui vast repertoriu. Între timp, se știe, Stokowski este atras la Hollywood și își încetează activitatea la Philadelphia. I se face o ofertă lui Furtwaengler... Sîntem însă în 1936 și Furtwaengler nu vrea să se mai întorcă în America. Philadelphia, la propunerea lui Stokowski își pune soarta în inițiativa tînărului Ormandy. Din acest moment Philadelphia înseamnă Ormandy.

„Viitorul — scria Saint Exupery — nu speră nimic de la om, dacă muncește doar pentru propria sa viață și nu pentru eternitate”.

Ormandy se dovedește în primii ani ai activității sale un luptător pentru eternitatea Philadelphiei.

Succesele obținute cu Orchestra Philadelphiei au înscris una dintre cele mai frumoase pagini din istoria artei interpretative, făurînd în lumea contemporană muzicală o legendă, Legenda Philadelphiei, legendara sonoritate a Philadelphiei, legendarul „Sound Ormandy”, poveste neuitată și de bucureșteni, din mai 1958 cînd au avut posibilitatea să asculte la Ateneu, Orchestra din Philadelphia și pe Ormandy într-o tulburătoare versiune a Simfoniei de Cesar Franck.

Cronicarii vorbesc încă din anii de după război despre „sonoritatea Ormandy”. Găsești în aceste cuvinte supremul elogiu adus unui muzician, pentru că a da unui mare ansamblu un sunet caracteristic,

un sunet specific rămâne din totdeauna visul unui dirijor cu personalitate. Cronicarii au semnalat continuu cum sonoritatea Philadelphiei s-a schimbat. Organistul Stokowski, adeptul marilor desfășurări sonore, a lăsat locul... violonistului Ormandy, violonistului cu o înclinație deosebită pentru catifelajul și strălucirea coardelor.

A aduce orchestra la un asemenea nivel de dezvoltare presupune desigur a te preocupa decenii în șir, de un singur ansamblu (cazuri cam rare în istoria artei interpretative) dar presupune și un talent dirijoral, un concept dirijoral, o forță organizatorică de talia celor demonstrate de Ormandy.

Ormandy lasă muzicii o uriașă moștenire discografică. Între 1934—1949 a înregistrat numai pentru firma americană R.C.A. Între 1949—1968 a avut un contract în exclusivitate pentru Columbia. Între 1968—1978 a revenit la R.C.A.

Ormandy a înregistrat imens de la Bach la Orff. Din păcate nu există integrale în acest uriaș catalog discografic, după cum istoria se pare că înregistrează (în legătură cu evoluțiile lui Ormandy în ultimii ani) și opinia afirmată de Friedrich Herzfeld în cartea sa *Magie der Taktstocks* după care lui Ormandy îi lipsește spiritualitatea, profunzimea gândirii, criticul și istoricul fiind cucerit doar de flexibilitatea discursului sonor, de neînfrânta dinamică.

Dirijor cu o unică putere de atracție a orchestrelor și a publicului, Ormandy s-a bucurat și de prietenia, colaborarea tuturor marilor soliști ai timpului nostru de la Franciscatti la Rubinstein și de la Cliburn la Perlman, după cum a fost înconjurat de prețuirea unora dintre clasicii veacului de la Rahmaninov la Enescu.

În 1970, publicam în paginile revistei *Muzica* o anchetă internațională în care am rugat pe câțiva dintre marii muzicieni ai contemporaneității să-mi vorbească despre Enescu. „Enescu — îmi declara Ormandy cu acest prilej — a fost un excelent muzician, un mare violonist, un dirijor deosebit, un excepțional compozitor. Enescu a fost de altfel pentru mine un prieten personal la care am ținut foarte mult“.

Fasionat al muzicii, al educației muzicale a publicului, pasionat al prieteniei, Ormandy rămâne unul dintre cele mai luminoase spirite ale unui veac ce înseamnă atât de mult pentru istoria artei sunetelor.

Iosif SAVA

VITRINA PUBLICAȚIILOR STRĂINE

Smolka Jaroslav (coordonator). *Malá Encyclopedie Hudby*. Praga, Editio Supraphon, 1963, 739 p. și 24 p. ilustrații alb-negru.

Lucrarea lexicografică colectivă de ample proporții, realizată de 20 de muzicologi slovaci și 8 muzicologi cehi, sub conducerea lui Jaroslav Smolka, *Malá Encyclopedie Hudby* (Mica enciclopedie muzicală) oferă cititorilor o imagine complexă asupra fenomenului muzicii universale din antichitate până în zilele noastre. Bogăția ilustrațiilor (fotografii, litografii, desene, caricaturi), citatelor muzicale, facsimilelor incluse în text, precum și ineditul planșelor finale pe hirtie cretată, împrumută lucrării nu numai un interes științific sporit, ci și un anumit nerv în parcurgerea paginilor. Deși autorii au pus accentul pe școala lor națională, totuși echilibrul enciclopediei ca spațiu grafic acordat muzicii universale, se menține la nivelul exigențelor și probității lexicografiei contemporane. În ansamblu, *Enciclopedia* poate fi socotită un instrument de lucru util pentru profesioniști și amatori.

Fără a supradimensiona articolele-titlu și fără a folosi o terminologie tehnică luxuriantă, specioasă, *Malá Encyclopedie Hudby* oferă succinte date informative, esențiale, pe înțelesul tuturor despre personalități, ansambluri, formații, instrumente, termeni muzicali, asociații naționale și internaționale, constructori de instrumente, publicații, case de editură și discuri, titluri de opere și lucrări simfonice ș.a. Remarcabile sînt articolele de sinteză asupra principalelor școli muzicale contemporane, după cum, ni se pare relevabilă, atenția acordată școlilor extra-europene (din Asia, Africa, America de sud, Australia).

Muzica românească ocupă un spațiu corespunzător nivelului ei profesional în contextul vieții artistice actuale. Aproape 50 de compozitori, muzicologi, folcloriști, interpreți, au fost cuprinși în *Enciclopedie*, accentul punîndu-se pe muzica veacului XX. Printre muzicienii care figurează în lucrarea pragheză, menționăm pe A. Alessandrescu, M. Andricu, P. Bentoiu, W. Berger, C. Brăiloiu, Tiberiu Brediceanu, N. Brînduș, N. Buicliu, I. Buzea, Maria Cebotari, I. Cotrubaș, D. Cuclin, S. Drăgoi, Ion Dumitrescu, G. Enescu, George Georgescu, Valentin Gheorghiu, Stan Golestan, N. Herlea, I. D. Chiurescu, P. Jelescu, M. Jora, N. Kirculescu, D. G. Kiriac, Dinu Lipatti, M. Mihalovici, M. Negrea, Ștefan Niculescu, T. Olah, I. Perlea, C. Porumbescu, Th. Rogalski, C. Silvestri, M. Socor, L. Spiess, A. Stroe, S. Toduță, Viorica Ursuleac, Z. Vancea, A. Vieru, Roman Vlad, R. Wagner-Regeny, Virginia Zeani. Cîteva omisiuni inexplicabile (Gheorghie Dumitrescu, Dumitru Capoianu, Theodor Grigoriu, Laurențiu Profeta, Ion Căianu, D. Cantemir), apoi o pleiadă de absenți din rîndurile interpreților de faimă mondială (de la Darclée și Teodorini pînă la Egizio Massini, Ion Voicu, David Ohanesian), spre a nu mai releva unele inadvertențe regretabile (V. Greff Bakfark este trecut... unghur, Nicolae Buicliu apare menționat în viață, deși a murit în 1974 etc.). La articolele tematice, se remarcă un succint, dar edificator material lexicografic despre școala muzicală românească, la rubrica perioadelor de specialitate sînt menționate revistele *Muzica* și *Studii de muzicologie*, la instituții figurează Filarmonica George Enescu din București, iar printre capodoperele lirico-dramatice se include tragedia enesciană *Oedip*. Desigur, că imaginea muzicii noastre în *Malá Encyclopedie Hudby* putea fi mai completă dacă ar fi existat o colaborare reciprocă cu specialiștii români, însă, comparativ cu celelalte școli muzicale naționale din centrul și răsăritul Europei, socotim că autorii ne-au acordat un spațiu corespunzător economiei generale a lucrării.

Fără a ne fi propus o analiză amănunțită a noii *Enciclopedii* tipărită la Praga, conchidem, că lexicografia cehoslovacă a realizat un pas superior față de trecut, iar prin varietatea și bogăția datelor privitoare la propria școală națională, lucrarea devine un instrument indispensabil de cercetare și informare lexicografică.

Steinpress, B. S. *Operenie premierii XX-veka 1901—1940. Slovar*. Moskva, Vsesoiuznoe Isdatelstvo Sovetski Kompozitor, 1983, 473 p.

Dicționarele de opere dispun de o tradiție seculară în muzicologia universală, numărul mare de lucrări lirico-dramatice (unele transpunînd sonor același subiect literar) necesitînd o sistematizare a pieselor, spre a oferi iubitorilor teatrului muzical o imagine concludentă a capodoperelor genului. Cunoscutul lexicograf sovietic Boris Solomonovici Steinpress a realizat un foarte util dicționar al *Premierelor de operă din sec. XX*, primul volum investigînd perioada anilor 1901—1940.

Meritul principal al noii publicații constă în semnalarea unui important număr de opere, semnate de compozitorii republicilor unionale, aproape complet necunoscute cercetătorilor din întreaga lume. Explicația nereceptării acestor lucrări din Armenia, Azerbaidgean, Gruzia etc. de pildă, trebuie aflată în primul rînd, în circuitul restrîns al limbii naționale,